

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Quid sit veritas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ART. I. DE VERITATE. DIVI THOMÆ AQUINATIS DOCTORIS ANGELICI. QVÆST. DE VERITATE, IN DVODECIM ARTICVLOS DIVISA.

- ¶ Primo enim queritur, quid sit veritas.
¶ Secundo, Vtrum veritas principalius inueniatur in intellectu quam in rebus.
¶ Tertio, Vtrum veritas sit tantum in intellectu componente & diuidente.
¶ Quarto, Vtrum sit vna tantum veritas qua omnia sint vera.
¶ Quinto, Vtrum aliqua alia veritas, præter primam, sit æterna.
¶ Sexto, Vtrum veritas creata sit immutabilis.
¶ Septimo, Vtrum veritas in diuinis dicatur essentialiter, vel personaliter.
¶ Octauo, Vtrum omnis veritas sit a veritate prima.
¶ Nono, Vtrum veritas sit in sensu.
¶ Decimo, Vtrum aliqua res sit falsa.
¶ Vndecimo, Vtrum falsitas sit in sensu.
¶ Duodecimo, Vtrum falsitas sit in intellectu.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid sit veritas.

MOVERE quæstio de veritate. Et primo queritur, quid sit veritas. Videtur autem quod verum sit omnino idem quod ens. Aug. in lib. Solilo. dicit, quod verum est id quod est: sed id quod est, nihil est nisi ens. ergo verum idem significat omnino quod ens.

Sed dicebatur quod verum & ens sunt idem secundum supposita, sed differunt secundum rationem.

¶ 2 Contra. Ratio cuiuslibet rei est id, quod significatur p sua definitione: sed id, qd est assignatur ab Augustino vt definitio veri, quibusdã alijs definitionibus reprobatis. cum ergo fm id, qd est, conueniant verum & ens, videtur quod sint idem ratione.

¶ 3 Præ. Quæcumq; differunt ratione, ita se habent qd vnum eorum pot intelligi sine alio, vnde Boetius in lib. de Hebdoma. dicit quod potest intelligi Deus esse, si separet paulisper per intellectum bonitas eius, ens aut nullo modo potest intelligi, si separetur verum, quia per hoc intelligitur, quod verum est. ergo verum, & ens non differunt ratione.

¶ 4 Præ. Si verum non est idem quod ens, oportet quod sit entis dispositio: sed non pot esse dispositio eius, non n. est dispositio totaliter corrumpens, alias sequeretur, est verum, ergo est non ens, sicut sequitur, est homo mortuus, ergo non est homo. similiter non est dispositio diminuens, alias non sequeretur, est verum, ergo est, sicut non sequitur, est albus, secundum

A dentem, ergo est albus. similiter non est contrahens, vel specificans ens, quia sic non conuerteretur cum ente, ergo verum, & ens omnino sunt idem.

¶ 5 Præ. Illa, quorum dispositio est eadem, sunt eadem: sed veri, & entis est eadem dispositio, ergo sunt eadem: dicitur enim in 2. Metaphysic. dispositio rei inesse est sicut sua dispositio in veritate, ergo verum, & ens sunt omnino idem.

¶ 6 Præ. Quæcumq; non sunt idem aliquo modo differunt: sed verum, & ens nullo modo differunt, quia non differunt per essentialitatem, cum ens per essentialitatem suam sit verum, nec etiam differunt per alias differentias: quia oportet quod in aliquo genere conuenirent, ergo sunt omnino idem.

¶ 7 Præ. Si non sunt omnino idem, oportet quod verum aliquid super ens addat: sed nihil addit verum super ens, cum sit etiam in plus, quam ens, quod patet per Philosoph. 4. Metaph. dicentem: verum definiens dicimus esse, quod est: aut non esse, quod non est, & sic verum includit ens, & non ens. ergo verum non addit super ens, & sic videtur omnino esse idem, quod ens.

SED CONTRA. Negatio est inutilis repetitio: si ergo verum esset idem quod ens, esset negatio, cum dicitur ens verum, quod falsum est. ergo non sunt idem.

¶ 2 Præ. Ens & bonum conuertuntur: sed verum non conuertitur cum bono, aliquid enim est verum, quod non est bonum, sicut istum fornicari. ergo nec verum cum ente conuertitur.

¶ 3 Præ. Boetius dicit in lib. de Hebdoma. In omnibus creaturis diuersum est esse, & quod est: sed verum sequitur esse rerum, ergo verum diuersum est a quod est in creaturis: sed quod est, idem est, quod ens. ergo verum in creaturis est diuersum ab ente.

¶ 4 Præ. Quæcumq; se habent, vt prius & posterius, oportet esse diuersa: sed verum, & ens sunt huiusmodi, quia vt dicitur in lib. de Causis, prima rerum creaturarum est esse, & Commentator super eundem librum, omnia alia dicuntur per informationem de ente, & sic sunt ente posterio: ora, ergo verum, & ens sunt diuersa.

¶ 5 Præ. Ea quæ dicuntur eodem de causa, & casualis, magis sunt vnum in causa, quam in causatis, & præcipue in Deo, quæ in creaturis: sed in Deo ista quatuor, ens, vnum, verum, & bonum sic appropriantur, quod ens ad essentialitatem pertineat, vnum ad personam patris, verum ad personam filij, bonum ad personam Spiritus sancti, personæ autem diuine non solum ratione, sed re distinguuntur, vnde adinuicem non prædicantur. ergo multo fortius in creaturis debent amplius quam ratione differre.

RESPON. Dicendum, quod sicut in demonstrabilibus oportet fieri reductionem in aliqua principia Quæst. dist. S. Tho. OO per

Art. 3. Metaph. text. 4. tom. 1.

CG. 97. 10. 2.

In libro 3. omnia quod bonum sit. per totum.

Propo. 4. in 3. to. in cer. opera Arist.

per se intellectui nota, ita inuestigado quid est vni-
quodque, alias vtrouaque in infinitum iretur, & sic pe-
riret omnino scientia, & cognitio rerum. Illud aut
quod primo intellectus concipit quasi nouissimum, &
in quo oēs conceptions resoluit, est ens, vt Auic.
dicit in principio Metaphysice suae: vñ oportet, q
oēs aliae conceptions intellectus accipiant ex ad-
ditione ad ens: sed ens non pot addi aliquid quasi
extranea natura per modum quo differentia additur
generi, vel accidens subiecto, quia qualibet natura
essentialiter est ens, vñ etiam probat Philo: in 3^a Me-
taphysice q ens non pot esse genus, sed secundum hoc
aliqua dicuntur addere supra ens, in quantum ex-
primunt ipsius modum, qui nomine ipsius entis non
exprimit. Quod dupliciter contingit: vno modo,
vt modus expressus sit aliq. specialis modus entis,
sunt enim diuersi gradus entitatis, secundum quos
accipiuntur diuersi modi essendi, & iuxta hos mo-
dos accipiuntur diuersa reru genera: substantia, ni-
hil non addit supra ens aliquam differentiam, quae si-
gnificet aliquam naturam superadditam enti: sed nomi-
ne substantiae exprimit quidem specialis modus es-
sendi, scilicet per se ens, & ita est in alijs generibus.
Alio modo ita, q modus expressus sit in modo gene-
raliter consequens ente ens, & hic modus duplici-
ter accipi pot: vno modo scilicet q consequitur om-
ne ens in se, alio modo scilicet q consequitur vnū quod-
que ens in ordine ad aliud, hī primo modo, hoc dicitur
quia exprimit in ente aliquid affirmatiue, vel nega-
tiue, non autem inuenitur aliquid affirmatiue dī-
ctū absolute, quod possit accipi in omni ente, nisi
essentia eius secundum quam esse dicitur, & sic impo-
nitur hoc nomen res: quod in hoc dicitur ab ente
sūm Auic. in principio Metaphysice q ens sumitur ab
actu essendi, sed nomen rei exprimit quidditatem si-
ne essentiam entis. Negatio autem, quae est conse-
quens omne ens absolute est in diuisio, & hanc ex-
primit hoc nomen vnum, nihil enim est aliud vñ
quam ens diuisum. Si autē modus entis accipiat
secundo modo, scilicet sū ordinem vnus ad alte-
rum, hoc pot esse dupliciter: vno modo sū diuisio-
nem vnus ab altero, & hoc exprimit hoc nomen
aliquid, dicitur enim aliquid quasi aliud quid, vnde
sicut ens dicitur vnum, in quantum est diuisum in
se, ita dicitur aliquid in quantum est ab alijs diuisum.
Alio modo secundum convenientiam vnus entis
ad aliud, & hoc quidem non pot esse, nisi acci-
piat aliquid, quod natum sit conuenire cum omni
ente: hoc autē est anima, quae quodam modo est oīa,
sicut dicitur in 3^a de Anima, in anima autē est vis
cognitiua, & appetitiua, conuenientiam ergo entis ad
appetitum exprimit hoc nomen bonum, vnde in
principio Ethice dicitur, Bonum est quod oīa appe-
tunt, conuenientia vero entis ad intellectum expri-
mit hoc nomen verū, omnis autē cognitio perfici-
tur per assimilationē cognoscentis ad rē cognitā,
ita q assimilatio dicta est causa cognitionis, sicut
visus per hoc, qd disponitur per speciem coloris
cognoscat colorem. Prima ergo comparatio entis ad in-
tellectum est, vt ens intellectui correspondet, quae qd
de correspondētia, adaequatio rei, & intellectus dicitur,
& in hoc formaliter rō veri perficitur. hoc est er-
go, quod addit verū supra ens, scilicet conformita-
tem adaequationem rei, & intellectus, ad quā con-
formitatē, vt dictū est, sequitur cognitio rei. sic er-
go entitas rei praecedit rationē veritatis: sed cog-
nitio est quiddam veritatis effectus, secundum hoc ergo

Dist. 19. q. 5.
art. 1.
Lib. 2. fua
Metaph.

C6. 10. 10. 3.

382. 384.
385. 386.

Lib. 2. fua
Metaph.

387. 388.
389. 390.

Tex. 37.

In prin. co-
mo 5. 10. 10.

F^ripliciter veritas & verum definiti inuenitur. Vno
modo secundum id, quod praecedit rōne veritatis,
& in quo verū fundatur, & sic Augustinus dicitur
Soli verū est id, quod est, & Avic. in 1^a Metaphysice
veritas cuiuslibet rei est proprietas sui esse
quod habet ad illam rem, & quidam sic, verum est
quod est, & aliis modis definitur, secundum id
quod formaliter rōne veri perficitur, & sic dicitur
q veritas est adaequatio rei & intellectus, & Avic.
in li. de Veritate, veritas est recitudo sola inter per-
ceptibilis recitudo enim ita secundum adaequatio-
nē quandā dī secundum q Philo: in 4^a Metaphysice
dicit q definientes verū dicitur esse quod est, non
esse quod est, & in 3^a dicitur esse quod est, non esse
rum, secundum effectum consequentem, & sic dicit
nit Hilarius, q verū est manifestatum, & dicitur
esse, & Augustinus lib. de Vera religio, Veritas est q
ostenditur id quod est, & in eodem q veritas est q
ostenditur id quod est, & in eodem q veritas est q
ostenditur id quod est, & in eodem q veritas est q

Ad primum ergo dicitur, q definitio illa de-
gubnat datur de vero secundum id, quod dicitur ha-
damentum in re, & non secundum id quod in re
dicitur in adaequatione rei ad intellectū, & dicitur
q modum dī, verum est id, quod est, non esse
ibi secundum q significat ad eum essendi, & dicitur
dicitur q est nomen intellectus compositum, & pōt
significat affirmationem propositionis, vt est verum
verum est id quod est, & in eodem q veritas est q
ostenditur id quod est, & in eodem q veritas est q

Ad secundum patet ex iam dictis.
Ad primum dicitur, q aliquid intelligi sine al-
tero potest accipi dupliciter: vno modo in p-
quid intelligatur, & nō intellecto, & hoc per
ratione differunt, ita se habent q vnū in alio
intelligi potest: alio modo potest accipi aliquid
intelligi sine altero quod intelligitur eo non cul-
te, & sic ens nō potest intelligi sine vno, quia ens
nō potest intelligi sine hoc q correspondet vel
adaequatur intellectui: Sed tamen non oportet q
quicunque intelligit rationem entis, intelligat ra-
tionem veri, sicut nec quicunque intelligit ens
intelligi intellectum agentem, & tamen sine intel-
ctu agente homo nihil potest intelligere.

Ad quartum dicitur, q verū est dīpō ens
quasi addens aliquam naturā, nec quasi expressens
aliquid speciale modum entis, sed aliqd quod gene-
raliter inuenitur in ente, quod tamē nō e est
exprimitur, vnde non oportet q sit dīpō ens
corruptens vel diminuēs, vel in parte contentū

Ad quintum dicitur, q dīpōtio nō ad-
pītur ibi secundum q est in genere qualitatis,
secundum q importat quēdā ordinem: cum enim
illa quae sunt causa aliorum essendi, sunt maxime
tia, & illa quae sunt causa veritatis aliorum sunt
xime vera, concludit Philosophus q idem est
alioque rei in esse & veritate, ita scilicet q ubi
nitur quod est maxime ens, inuenitur q est ma-
me verum: nec est hoc ideo, quia ens, & verum
tione sunt idem, sed quia ex hoc q aliquid ha-
de entitate, secundum hoc natum est aquari in-
lectui, & sic ratio veri sequitur rationem entis.

Ad sextum dicitur, q verū & ens differunt
p hoc q aliqd est in rōne veri, quod nō est in rōne
entis, nō autem ita q aliqd sit in rōne entis
non sit in ratione veri, nec per essentiam differunt
nec differentijs oppositis inuicem distinguantur

AD SEPTIMUM dicendum, qd verum non est in plus quam ens, ens enim aliquo modo acceptum dicitur de non ente, secundum qd non ens est apprehensum ab intellectu. vnde in 4. Metaphys. dicit Philo. quod negatio, vel privatio entis vno modo dicitur ens: vnde etiam Auic. dicit in principio suae Metaphysicae quod non potest formari enuntiatio nisi de ente, quia oportet illud de quo propositio formatur esse apprehensum sub intellectu, ex quo patet quod omne verum est aliquo modo ens.

AD PRIMUM vero eorum que contra obijciuntur, dicendum, qd ideo non est negatio cu dicitur verum: qa aliqd exprimitur nomine veri, quod non exprimitur nomine entis, non propter quod re differat.

AD SECUNDUM dicendum, qd quamvis istum formati sit malum, tamē secundum hoc qd habet aliquid de entitate, natum est conformari intellectui, & secundum hoc consequitur ibi ratio veri, & ita patet quod non excedit nec exceditur ab ente.

AD TERTIUM dicendum, quod cum dicitur dicitur esse, & quod est, distinguitur actus essendi ab eo cui actus ille convenit: ratio autem entis ab actu essendi sumitur, non ab eo cui convenit actus essendi, & ideo ratio non sequitur.

AD QUARTUM dicendum, quod secundum hoc verum est posterius ente, quod ratio veri differt ab entis ratione modo praedicto.

AD QUINTUM dicendum, qd illa deficit in tribus: primo qd quavis tres illae personae divise re distinguantur, appropriata tamē personae non differunt re, sed ratione. Secundo, qa & si personae realiter ab invicem distinguantur, non tamē realiter ab esse distinguuntur, vnde nec verū quod appropriatur personae filij ab esse, quod se tenet ex parte essentiae. Tertio, qa & si ens verum vni & bonū magis vniuntur in Deo, qd in rebus creatis, non tamen oportet qd ex quo in Deo ratione distinguuntur, qd in rebus creatis distinguantur etiam realiter. hoc enim contingit de illis quae non habent ex ratione sua qd sint vnum secundum re, sicut sapientia & potentia, quae cum in Deo sint vni, in creaturis realiter distinguuntur: sed ens, verum, vnum & bonum secundum suam rationem habent qd sint vnum. vnde vbiunque inveniuntur realiter vnum sunt, quamvis perfectior sit vnitas illius rei secundum quam vniuntur in Deo, quam illius rei secundum quam vniuntur in creaturis.

ARTICULVS III.

Primum veritas principalis in intellectu, quam in rebus reperitur.

SECUNDO queritur, vtrum veritas principalis inveniatur in intellectu quam in rebus. Et videtur quod non. Verum enim ut dictum est conuertitur cum ente: sed ens principalis inuenitur extra animam, ergo & verum.

¶ 2. Praet. Res non sunt in anima per suam essentiam, sed per suam speciem, ut dicitur in 3. de Anima. si ergo veritas principaliter in anima inueniatur, veritas non erit essentia rei, sed similitudo vel species eius, & verū erit species entis existentis extra animam: sed species rei existens in anima, non predicatur de re, quae est extra animam, sicut nec conuertitur cum ea, ergo nec verū conuertitur cum ente, quod falsum est.

¶ 3. Praet. Oē quod est in aliquo, consequitur illud, in quo est. si ergo veritas principaliter est in anima, iudicium de veritate est secundū estimationem animae, & ita redibit antiquorum Philosophorum error, qui dicebant, oē quod quis opinatur, esse verum, & duo

contradictoria esse simul vera, quod est absurdum.

¶ 4. Praet. Si veritas principaliter est in intellectu, oportet qd aliqd, qd ad intellectū veritatis pertineat, in definitione veritatis ponatur: sed August. hmoi definitiones reprobatur in lib. Soli. sicut istam, verū est, quod ita est, ut uiderur: quia fm hoc non esset verum, quod non uideret, quod patet esse falsum de occultissimis lapillis, qui sunt in uisceribus terrae, & similiter improbat ista, uerum est, qd ita est, ut cognitioni uideret, si uelit & possit cognoscere esse: qa fm hoc non esset aliquid uerum, nisi cognitio uellet, uel posset cognoscere. ergo & eadem rō esset de quibuscumque alijs definitionibus in quibus aliquid ad intellectum pertinens poneretur, ergo ueritas non est principaliter in intellectu.

CONTRA, Philo. dicit in 6. Metaphysic. non est verum, & falsum, nisi in mente.

¶ 3. Praet. Veritas est adaequatio rei, & intellectus: sed haec adaequatio non potest esse, nisi in intellectu. ergo nec ueritas, nisi in intellectu.

RESPON. Dicendum, qd in illis, quae dicuntur per prius, & posterius de multis, non semper oportet, qd id quod per prius recipit predicationem communis, sit ut causa aliorum: sed illud in quo primo rō illius cōis completa inuenitur, sicut sanum per prius dicitur de animali, in quo primo perfecta rō sanitatis inuenitur, quamuis medicina dicatur sana, ut effectiua sanitatis. Et ideo cum verum dicatur de pluribus per prius, & posterius, oportet qd de illo per prius dicatur, in quo inuenitur perfecta rō ueritatis: complementum autem cuiuslibet motus est in suo termino per operationem animalis: motus autē cognitiuae uirtutis terminatur ad animam: oportet enim, ut cognitum sit in cognoscente per modum cognoscentis: sed motus appetitiuae uirtutis terminatur ad res. Et inde est, qd Philo. in 3. de Anima ponit circulum quendam in actibus animae, secundū. si qd res, quae est extra animam, mouet intellectum, & res intellecta mouet appetitum, & appetitus tūc ducit ad hoc, qd perueniat ad rem a qua motus inccepit. Et quia bonum, ut supra dictum est, dicit ordinem ad appetitum, uerum autē ad intellectum, inde est, qd Philo. dicit 6. Metaphysic. qd bonū, & malum sunt in rebus, uerum & falsum sunt in mente. Res autem non dicitur uera, nisi secundum qd est intellectui adaequata, vnde per posterius inuenitur uerum in rebus, per prius autē in intellectu. Sed sciendum, qd res aliter comparatur ad intellectū practicum, aliter ad speculatiuum. Intellectus enim practicus causat res, vnde est mensuratio rerum, quae per ipsum sunt: sed intellectus speculatiuus, quia accipit a rebus, est quodammodo motus ab ipsis rebus, & ita res mensurant ipsum. Ex quo patet, qd res naturales, ex quibus intellectus noster scientia accipit, mensurant intellectum nostrum, ut dicitur 10. Metaphysic. sed sunt mensurate ab intellectu diuino, in quo sunt omnia creata, sicut oīa artificia in intellectu artificis. Si ergo intellectus diuinus est mensurans, non mensuratus, res autem naturalis mensuratus, & mensurata: sed intellectus noster est mensurans, non mensurans quidem res naturales, sed artificiales tantum. Res ergo naturalis inter duos intellectus constituta secundū adaequationem ad utrumq; uera dicitur, fm enim adaequationē ad intellectum diuinum dicitur uera, in quantum implet hoc ad quod est ordinata per intellectū diuinū, ut patet per Anselmū in lib. de Verbo, & Augustinū in

Lib. 1. foli. cap. 4. & 5. tom. 1.

Coment. 8. tom. 1.

Coment. 54. & sequent. tom. 2.

Art. praet. Coment. 8. tom. 1.

Coment. 5. tom. 1.

Tert. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.